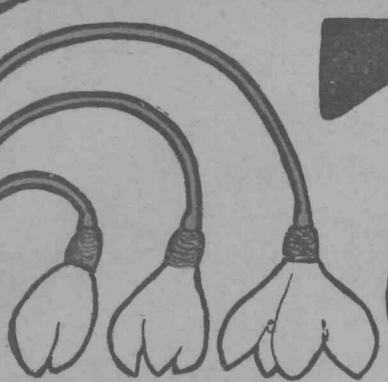

ZVONCEK

Štev.
10.

Leto
VI.

LIST S PODOBA
MI ZA SLOVEN
SKO MLADINO

VSEBINA:

1. Legenda o Dobroti. <i>E. Gangl</i> . Pesem	217
2. Ali že odhajate? <i>Andrej Rapè</i> . Povest	218
3. V slovo. <i>E. Gangl</i> . Pesem	220
4. Zvesti pes. <i>Juraj Pangrac</i> . Povest s podobo	220
5. Zadovoljni zamorček. Podoba	223
6. Jamica v licu. <i>E. Gangl</i> . Bajka	224
7. Dobrota in Hvaležnost. <i>Borisov</i> . Bajka	224
8. Kako sem potoval v Rusijo. <i>Ferd. L. Tuma</i> . Poučni spis	225
9. Prijatelj mladine. <i>F. G. Hrasničan</i> . Prizor iz Prešernovega življenja	227
10. Vsak začetek je težak. Podoba	229
11. Poslednje slovo. <i>Fran Žgur</i> . Pesem	233
12. Deklica na klopci. <i>E. Gangl</i> . Pesem s podobo	234
13. Uvela rožica. <i>Borisov</i> . Povest	235
14. Spomin. <i>Borisov</i> . Pesem	238
15. V zlatem jutru. <i>Branko Brankovič</i> . Pesem	238
16. Diha sapica večerna . . . <i>Borisov</i> . Pesem	238
17. Pouk in zabava.	

Besedna uganka. *Fr. Rojec*. — Poprova rastlina. — Koliko stane bitka. — Bogastvo v Avstraliji. — Koliko knjig tiskajo na svetu. — Brzjavke. — Konjske podkve. — Krastača. — Sova. — Ženski klobuki. — Izdelovanje užigalic. — Jeza in prepir. — Morska trava. — Kitajski nebopis. — Draga knjiga. — Rudniki in delavci. — Rešitev 239

Slava Prešernu!

Učenec III. razreda na Pristavi, Ignacij Šimonc, je zložil to pesemco, ki nam jo je poslal njegov gospod učitelj.

Slava tebi, sin slovenski!
Narod tebe se raduje,
svet — domovje te časti,
slava tebi naj doni!

Tam na Vrbi, v kranjski vasi,
bil si rojen nam, oj, ti. —
Zvest Slovenec bil si ti,
ki te zdaj častimo vsi.

Tam v Ljubljani se ti spleta
venec lavorikast že,
slava tebi, Fran Prešeren,
slava tebi naj doni!

Ignacij Šimonc.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrta leta 1 K 25 h.

Izdajatelj, upravnik in odgovoren urednik: **Luka Jelenc**, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7.

Rokopise je pošiljati na naslov: **Engelbert Gangl** v Idriji.

Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. vinotoka 1905.

Leto VI.

Legenda o Dobroti.

In solnce žgalo je z neba na zemljo,
da so sahnle po vrtéh kali,
vročina silna potok je izpila,
in zrak je bil dušeč kot da gori . . .

Prišla je med ljudi in je delila
darove prebogate vsepovsod.
Solzé so posušile se sirotam,
in rože jim je sipala na pot.

Od praga je hodila pa do praga,
dajala kruha, kjer je vladal glad,
kjer bilo je srce tolažbe žejno,
tam vanj cvetove je sadila nad.

In klicali ljudje so nenasični:
„O, daj nam več, še več, še mnogo več!“
Izmed ljudi izgnala vse trpljenje
kot greh iz raja angelov je meč.

Pa so ljudje naposled jo pregnali
iz svojih sitih in napiatih vrst,
in ona je bežala in preteče
zavzdignila je v maščevanje prst.

Oblaki zlati pa so se spustili
na zemljo in Dobroto so s seboj
ponesli tja v prostore večne sreče,
da tam v plačilo delež prejme svoj.

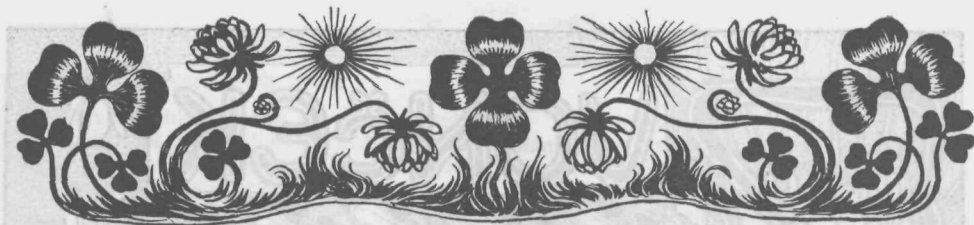
A solnce žgalo je z neba na zemljo,
da so sahnle po vrtéh kali,
vročina silna potok je izpila,
in zrak je bil dušeč kot da gori . . .

Dobrota pa klečala je pred Bogom:
„Odpusti jim, odpusti jim, Gospod!
Stvar tvoja najubožnejša je človek,
ki v službi je nestalnosti in zmot.“

In solze so v očeh ji zaigrale,
in Bog je čul nje srčni, topli glas —
in njene solze padle so na zemljo,
in spet sta jo objela moč in kras.

E. Gangl.

Ali že odhajate?

Spisal *Andrej Rapč.*

I.

reščilo je tisto leto v naš kozelc. Nevihta je prihrula kar iznenada. Završalo je v oblakih, se zagrozilo, nekoliko debelih kapljic je padlo na vročine zevajočo zemljo — in potem — silen grom, v kozelcu se je pokazal plamen.

Spominjam se še dobro tistega dne. Mati mi je ravno pripravila v košaro latvico kislega mleka pa pet velikih kosov ajdovega kruha; v velikem vrču je bila krljeva in hruševa voda.

Vse to sem moral nesti na polje. Na nebu se materi ni zdelo vse prav, zato mi je pa naložila črez ramo suknje in jopiče za sestre in brate na polju za slučaj, da bi deževalo.

Ravno sem prestopil prag, ko je prvič priletel veter tako besno bučeč okolo hiše, da mi je vrgel suknje in jopiče z rame, slarnik pa mi je odnesel dol na cesto.

Postavim košaro na tla. Za slarnikom se poženem v dir. Ali sva šla! V tem pa je že jelo vršati in vreti v oblakih in kmalu nato — tresk in plameni v kozelcu.

Dež se je nato ulil kot iz škafa. Manj in manj grozeče je gledalo nebo. Naši so prihiteli s polja. Vsa vas pa se je zbirala ob gorečem kozelcu. Prestrašen sem stal nekaj časa na vežnem pragu, potem pa me je zgrabilo nekaj čudnega, težkega, nekaj mrzlega v srcu.

„Moje lastovice!“ se mi je izvilo iz prsi.

Kaj mi je bil takrat mari kozelc in goreče žito! Moje lastovice, moje lastovice! . . .

Stekel sem izpred hiše proti ognju. Obstal sem pred njim — vem še danes dobro — tak, kot nisem bil nikdar še prej v mladem življenju.

„Stojte, slišite, če imate ušesa! Moje lastovice!“ sem vpil obupno, ali nihče se ni zmenil zame. Ledeni oklep razuma jim je zakril srce. Niso me umeli s srcem. Razum jim je narekoval delo, ki se je meni zdelo grozno, strašno.

„Ne podirajte!“ sem ječal. Nisem umel takrat, da je dom lastovic izgubljen na vsak način. Zastavili so železne mačke v streho kozelca in — zagugal se je in padel. Odletelo je lastovičje gnezdo . . .

Takrat sem zaječal. In tisoč gromov je zagromelo takrat v mojem srcu, ko sem čul padati bobneče tramove na razbito gnezdo, svoje ljubo

gnezdo, ki je ob njem preživelo moje mlado življenje toliko sladkih trenutij. Kaj sem mislil takrat, ne vem več. Toliko pa vem, da se mi je zdelo v srcu tako prazno, ko so mi razbili lastovičje gnezdo, kot je prazno v zapuščeni hiši, kjer ne stanuje nihče več.

Ah, vem, danes vem, česar takrat nisem vedel. Srce ni ustvarjeno le za veselje, pa tudi ne le za bol. Ali nekaj mora biti v njem vedno: veselje ali žalost. Jaz dotlej še nisem poznal žalosti. Kot črna ptica mi je takrat prvič sedla počivat v moje srce.

II.

Pozneje sem stregel pri maši. Vesel sem bil zopet in srečen. Imel sem novo lastovičje gnezdo. Tega mi ne bo razbila strela, ne ugonobe ga ljudje z ledenim oklepom samega razuma.

Gori nad korom v cerkvi so si lastovice napravile gnezdo. V varnem so bile. V cerkev ne bo treščilo. Gori na strehi in zvoniku je svetel strelovod. Prav, da ste si izbrale ta kraj, ljubice moje!

In poslušal sem jih v cerkvi, ko sem stregel pri maši, poslušal njih lepo žgolenje. Kako se mi je srce dvigalo v svečanosti. Lastovice molijo in hvalijo Boga. Da, tudi jaz sem bil pobožnejši ob njih petju. Pa smo se vrstili. Ko sem prijel ob povzdigovanju za zvonček, takrat so moje lastovice obmolknile.

Tri so bile vedno v cerkvi. Svečana tihota je bila takrat. Gori na križ nad velikim oltarjem so bile posedle lastovice. Starejša, poznal sem jo prav dobro po nenavadno močnem glasu, si je izbrala vrh križa; drugi dve ob strani.

Vse tiho in mirno. Zvonček poje. Po povzdigovanju . . . In iznova se oglase lastovice, iznova pojó, molijo . . .

Redko se je zgodilo, da je katera zapela, ko sem pozvanjal jaz. Nekoč pa je zapela, in gledal sem gori in pozabil zvoniti. Po maši sva orala doma z očetom zaradi razstresenosti v cerkvi.

Zakaj pa ti to pripovedujem, ljuba mladina? Jesen je tu, tista hladna jesen, ki jo imate vi vsi tako radi, ker vam polaga na mize polno zlatih sadov. Jaz pa ji pravim zapravljivka. Da, zapravljivka je, in še enkrat ji to rečem. Le pomislite: kar je ustvarila lepa pomlad, kar je pomnožilo za njo vroče poletje, vse zapravi jesen, neusmiljena jesen, a pastorki zimi ne pusti kar ničesar. Pa recite, če ne govorim prav! Pa še nekaj me jezi. Tja v cerkvene line gledam, in morda ste že ugabili, zakaj mi je hudo. Spomini, ki sem vam jih opisal tu, se mi bude, saj vidim ljube svoje lastovice, kako se zbirajo. In kličem jim: „Ali že odhajate?“

„Da!“ mi odgovarjajo v zboru žalostno.

„In zakaj odhajajo?“ Jesen jih zopet odganja od nas. Tam v linah, nekatere po orumenelem listju, kjer so proslavljale lepo pomlad, pojo svojo — odhodnico. Žalostnovesel sem in zato izlivam iz čaše svojega življenja te čute v ljubi „Zvonček“, da imate tudi vi, ljubi otroci, nekaj mojega veselja, nekaj moje žalosti, saj sem zgoraj rekel, da mora biti v srcu vedno nekaj: veselje ali žalost.

V slovo.

Z Bogom, ljube ptičke moje!

Nas ostavljate sedaj:

Mladne sapice pihljajo,

vam cvete na jugu raj!

Naj se dvigne duša moja

z vami v sinje dalje zdaj,

da se v srcu mi razgrne

zlatozorni, večni raj!

E. Gangl.

Zvesti pes.

Spisal *Juraj Pangrac.*

I.

Pri Pogačarjevih so imeli majhno Francko. Pes Sultan jo je čuval. Bila sta prijatelja; nikoli ji ni storil nič žalega. Kadar je spavala v zibelki, ni šel iz hiše, ampak je legel pod mizo in jo varoval; nikogar ni pustil blizu. Ko se je prebudila, je skočil izpod mize, planil k zibelki in nalahko — da bi se ga ne ustrašila — zalajal: hav-hav-hav! Če je zopet zaprla oči in zaspala, je tudi sam legel in zadremal; a zdaj je legel poleg zibelke, da je bil bližje, če bi se spet zbudila. Kadar je ni mogel uspavati, če je še tako dolgo nalahno lajal: hav-hav-hav! — in je Francka le jokala, tedaj je stekel na vrt k materi, se postavil pred njo in počasi, toda glasno trikrat zalajal: hav-hav-hav! In to pasje lajanje je naznanjalo, to pasje lajanje je opominjalo: „Ali ne veste, da je Francka zbudjena? — Hitro torej delo iz rok, in hajdi k nji, ki joka v zibelki!“ — Tako je vselej vedela mati, kdaj je Francka zbudjena. Položila je tedaj delo iz rok in hitela v hišo. Ako pa tega ni storila, se je Sultan nekaj časa plazil pred materjo ter se ji hlinil, nato jo pa med glasnim cvilenjem in rjoventjem prijel z ostrimi zobmi za krilo, in zdaj je morala dati delo iz rok in iti v hišo tolažit solzno dete. In kadar je bila Francka že večja in je sama sedela sredi sobe, je znosil pes vse igrače pred njo na kup. V vsak kot je vtaknil svoj nos in ga prebrskal, da bi iztaknil še kako igračo. In če je še kaj našel, je v gobcu prinesel Francki. Naposled je legel k igračam; in če se je Francki zljubilo, da bi se rada igrala, pa je razbrskaval igrače in jih premetaval na vse strani, potem jih pa spet zdeval na kup. Tako se je dekletce motilo in radovalo časih po več ur.

II.

Ko je Francka toliko dorasla, da je že hodila v šolo, jo je Sultan zmerom spremljal do fare. Tam je Francka skočila v šolo, pes je pa izginil onkraj ceste za lopo. Ondi je preždel toliko časa, da je odbila v zvoniku ura tri. Pri zadnjem udarcu se je vrgel na noge, poskočil nekolikokrat veselo semintja, nato se pa krepko in možato postavil kraj ceste. Z repom

je mahal in pričakoval. In ko je prišla Francka mimo, je zalajal veselo, potem pa odkorakal poleg nje domov. V takem varstvu se seveda ni upal nihče dekletcu kaj žalega storiti; zakaj Sultan je takoj grozno zarjovel in pokazal ostre zobe in težke tace svoje, če se je hotel le kdo dotakniti Francke. O, kako so si želeli otroci imeti takega varuha! Kaj bi si ga tudi ne!

* * *

Nekoč je zopet mižé čakal za lopo pri fari, a tri je odbila v velikem zvoniku, in otroci so se poizgubili iz šole, toda Francke le ni bilo mimo. Sultan je poskočil kvišku, zdajpazdaj nalahko in zateglo zalajal ter z repom

mahaje nemirno stopical od lope do ceste in zopet nazaj, a vse nič . . . Francke le ni bilo iz šole! Hipoma začne Sultan grozno rjoveti ter se v silnih skokih metati semintja. Zdajci zasledi Franckine stopinje, ki so držale v šolo. Pes teče po sledu in pred učilnico I. razreda se ustavi. Vrata so bila trdo zaprta. Pes se spne. Malo je zapraskalo in — lop! — je reklo, pa je bil kosmatinec v šoli. Grozeč in tuleč je iskal z razjarjenimi očmi, švigajočimi streli, Francke. Zagleda jo pri oknu. V skoku je bil pri nji. Cvileč in plazeč se, se slednjič umiri pred njenimi nogami. „Ven, ven s psom!“ se začujejo glasovi s hodnika. In v eni sapi prihiti dekla z metlo v roki v učilnico, da bi zapodila grdo pasjo mrcino

iz šole. Toda pes ni bil pri volji pokoriti se metli, ki mu je oddaleč priletela v rebra, ne dekli, ki se je drla nadenj na vsa usta; zakaj Francke, ki jo je komaj dobil, bi ne bil pustil za ves svet same v klopi. To je pre-dobro vedela dekla; zato je pa vsa prestrašena popustila metlo in psa v šoli ter zbežala po stopnicah dol, ko je Sultan pokazal ostre zobe ter tako grozno zarjovel, da je deklo pretresel mraz.

Gospod nadučitelj, ki je vse to čul v pisarnico poleg učne sobe, je naglo stopil v I. razred, povprašujoč, kaj je. In dekla, ki se je zdaj zopet upala bližje, je zavrnila: „Bežite, neka zver je v šoli, ki je psu podobna, a pes to ni, volk bo, pravim jaz. Bežite! —“ A preden je utegnila dekla končati, se ponudi Pogačarjeva Francka in reče: „Gospod nadučitelj, ga bom pa jaz zapodila. Prosim, ali naj rečem psu ven?“

„Kaj se ga nič ne bojiš?“

„Nič, saj ni hud! Kaj bi se ga bala, saj je naš! Ali ga zapodim?“

„Le! Pa pojdi tudi ti z njim domov!“

„Ta-ta-ta! Sultan, ta-ta-ta!“ je klicala Francka in se odpravljala domov. Pes je od veselja poskočil in ponosno odkorakal poleg Francke. Bila sta oba vesela: dekletce, da jo je rešil Sultan zapora, pes pa, da je dobil gospodarico svojo . . .

III.

Ko je šla Francka nekdam čez brv, in je ravno deževalo, se je prigodilo, da ji je izpodrsnilo na polzkem lesu. Ujeti se ni mogla več in padla je v vodo, aj, v vodo studeno, po dežju naraslo. „Plusk!“ je zašumela voda, „Sultan!“ se je začulo prestrašeno in silovito iz dekletčinih ust, in hladni valovi so se zgrnili nad nesrečno žrtvijo . . . Ko pes to vidi, zacvili bolestno in se vrže za Francko. „Plosk!“ je reklo in že se je boril Sultan s kalnimi valovi, z umazano, studeno vodo, po dežju naraslo. In tam za gozdom pred vasjo privleče Francko — mrtvo na dan. In ko vidi, da se deklica ne gane in da se nje oči ne odpro, začne tako močno lajati in tako glasno rjoveti in tako neznansko tuliti, da je postalo ljudem v vasi, ko so slišali te nenavadne pasje glasove, tesno pri srcu, in rekli so: „Kaj pa se je zgodilo takega, da prihajajo tako čudni glasovi na naša ušesa tam od gozda? Kaj pa se je zgodilo hudega, da nas je groza in strah?“ In odpravili so se in šli so gledat. In za gozdom pred vasjo zagledajo njih strmeče oči, kar se je bilo pravkar zgodilo. Pogačarjev Sultan je lizal Francki ročice in lica, ker je bila vsa mokra, ledena . . . da bi se ogrela, osušila . . . Ljudje so jo vzdignili in nesli pogret domov na gorko . . . Sultan je žalostno stopal poleg Francke, ki so jo nesli ljudje, in venomer je gledal v blede njeno obličje — saj sta bila prijatelja, in lajal je zamolklo, žalostno, kakor da bi zvonilo k pogrebu . . .

Doma na gorkem so napravili mrtvaški oder, položili gor Francko, belo preoblečeno. Nanesli so polno cvetic, da je bila vsa v cvetju, in po beli obleki so naredili polno lepih podobic. Prižgali so sveče, in ljudje so prihajali in ljudje so odhajali in kropili in molili. Domači pa so jokali, da nikoli tako . . .

IV.

Ko je ležala Francka na mrtvaškem odru, se ni ganil Sultan iz sobe. Zmeraj je gledal na oder in čakal, da vstane Francka, da se odpravi na pot . . . A Francka ni vstala, ni se odpravila na pot, da bi šla v šolo. Sultan pa ni ne jedel ne pil; samo čakal je, čakal in gledal na oder, kdaj vstane Francka, da se napravita na pot, na pot v šolo . . .

Prišli so štirje možje, da bi Francko odnesli, a Sultan ni pustil, da bi se dotaknile njih umazane in grde roke Francke, vse bele in lepe. Morali so psa s silo iztirati iz hiše in ga zapreti. Tedaj pa so odnesli možje Francko k fari in jo pokopali . . . Sultan je žalostno povetil glavo in zamolklo, žalostno polajeval . . . in prav tako so tudi peli ob pogrebu zvonovi pri fari, žalostno in zamolklo . . .

In ko so dali psu svobodo in ga izpustili na svetlo, je žalostno lazil okrog hiše ter klavrno postajal pred žalostnimi obrazi. Za nekaj dni so ga pogrešili; izginil je bil, in nihče ni vedel, kam. Drugi teden ga je pa našel grobar mrtvega na Franckinem grobu . . . Čakal je bil Sultan pri fari, čakal, da bi vstala Francka in se napravila na pot . . . a je obnemogel in poginil . . .

* * *

„Zvesta žival to, kaj?“ je vzkliknil Pogačarjev Šimen, ki mi je vse to pravil, ko je dospel do konca te žalostne zgodbe. Molče sem mu prikimal. Žalostna dogodba mi je šla do srca.

❖ ❖ ❖ Zadovoljni zamorček. ❖ ❖ ❖

Jamica v licu.

Spisal *E. Gangl.*

rodilo se je dete na svet. Bilo je tako majhno in ljubko, da bi ga lahko spraval v žep in potoval z njim iz kraja v kraj. A nihče ni bil tako krut, da bi deval otroka v žepno temo; vsak mu je privoščil dobrote svežega zraka. Po njem so trepetali k zemlji jasni solnčni žarki, ki so hodili pozdravljat ljubega otročička.

Priplaval je do njegove zibelke nebeški angelček. Videla ga je temna noč, kako se je nagnil krilatec nad otrokovo glavico. Noč, dasi črna in slepa, je lahko videla božjega poslanca, saj se je širila pred njim in za njim čudovita luč, lepša od zvezd, jasnejša od solnca.

In tako se je zgodilo, da je videla noč, kako se je angel pripognil nad otrokovo glavico in kako je začel gladiti njegova ličeca. O, ta mehka, bela ličeca!

Angel je gladil z zlatim prstkom po otrokovih ličecih. Detetu je pri-jalo božanje angelove ročice, da se je smejalo prav od srca. Dolbel in dolbel je angel po otrokovih ličecih in izdolbel je na vsako stran po eno lepo, okroglo jamico. In dete se je smejalo prav od srca.

In še dandanes, kadar se zasmeje dete, se mu izdolbeta v ličecih lepi, okrogli jamici v dokaz, da čuje nad njim roka božjega krilatca.

Dobrota in Hvaležnost.

Spisal *Borisov.*

Dobrota in Hvaležnost sta se po dolgem času zopet sešli in začeli druga drugi tožiti o svoji usodi.

„Kako redko se snideva medve,“ reče Dobrota. „Ce sem jaz pri svojem gospodarju, se ti le redkokdaj približaš v njegovo hišo. Razjasni mi, prijateljica, kaj je vzrok temu!“

„Tega nisem kriva jaz,“ reče Hvaležnost. „Moj gospodar je trd in me ne pusti pod krov, kjer prebivaš ti. Dogodi se časih, da dobim boljšega, ki me pošlje k tebi, a to je le redek slučaj.“

Žalostno sta se prijateljici zopet poslovili in odšli vsaka na svojo stran, ne da bi vedeli, kdaj se zopet snideta . . .

Kako sem potoval v Rusijo.

Napisal *Ferd. L. Tuma.*

(Dalje.)

IX.

V Kampini je bil ravno velik semenj, in ljudstva se je kar trlo. Videla sva vse polno bogato obšitih narodnih noš rumunskih deklet. Zlata in rdeča barva jim mora biti najbolj priljubljena. Plesali so ljudje na velikem skednju, in opazila sva to-le navado: godci se postavijo v najbolj oddaljeni kraj od vhoda. Prično svirati, pari pa v ples. Godci izkušajo priti k izhodu, plesalci pa jim zastavljajo pot. In svirati morajo tako dolgo, dokler se jim ne posreči priti skozi vrata. Potem pa gre zopet iznova.

Prihodnjega dne ob poldvanajstih ponoči dospeva v drugo večje mesto Ploešti, veliko kakor Ljubljana, samo cerkvá ima 29, poleg še tri sinagoge za Žide. Menjala sva zopet nekaj denarja in napravila uro, ki kaže v teh krajih eno uro naprej. Ko sva imela midva poldne, ste imeli vi še enajst dopoldne.

Ali četudi je Ploešti veliko kakor stolica Kranjske, vendar se ne more primerjati z lepoto stavb in s snažnostjo ulic v Ljubljani. Samo nekaj mi je tu ugajalo: občinski trg, kjer prodajajo okoličani meščanom sočivje, je zalit s smolo, asfalt imenovano, in razdeljen z rdečimi črtami na vse polno majhnih delov. Vsak tak prostor dobi potem en prodajalec. Črez mejo ne sme nihče in tudi ne gre, zato ni nobenih opominov, nobenih preprirov.

V mestu sva dobila prihodnjega dne nekaj dijakov visokih šol, ki so bili jako vljudni in nama razkazovali višjo šolo za deklice: licej, tvornice, kjer čistijo petrolej, rafinerije nazvane itd.

Pozabil pa bi še kmalu povedati, kdo je naju sprejel ob pozni ponočni uri, ko prideva v mesto. Stal je tam na cesti bosopet, gologlav in raztrgan fant, ki je imel morda kakih dvanajst let. Ogovori naju po rumunsko, ali kdo ga razume? Zato me prime brez strahu za rokav na suknjiču in kaže, da pojdiva za njim. Ugibava, ali ga naj našeneva ali naj greva za njim. Položil je roko na lice in pokazal, da naju odvede spat. Res, šla sva za njim, domenila pa sva se, da strogo paziva na vse, kar se zgodi. Prepričava se še enkrat o svojem orožju, če je vse v redu,

seveda tako, da ni mogel fantič ničesar opaziti. Potem pa greva z njim. Kam, tega si nisva mogla misliti. Deček nama pripoveduje ves čas nekaj, samo kaj, to je vedel le on sam. Najino začudenje pa je bilo še večje, ko se ustavi pred velikim hotelom. „Zakaj bi ne šla z njim?“ si misliva. Strežaj mu je dal nekaj napitnine, in fant je zadovoljno se smeje odhitel — morda nazaj loviti drugih gostov.

Spala sva krasno in hvalila fanta, da nama je na tak način pokazal pot.

Prihodnjega dne dobiva še visokošolce, ki jih omenjam malo više, tako da sva bila zadovoljna še bolj.

Ali ostaviti sva morala tudi ta kraj, kjer je bila tolika vročina, da se je omehčal celo asfalt, tako da so se poznali v njem prav dobro odtiski najinih podkovanih črevelj. Prehodila sva že vso Veliko Valahijo, kar je je do Galaca, vso največjo rumunsko nižavo.

Mnogo samozatajevanja je bilo treba, prebiti neznosno vročino ob pekočem solncu, še neznosnejšo žejo, ki je ni potolažila niti citronova kislina, in vrhutega še dosti gladu. Zmanjkalo je nama medtem tudi konzerv.

Spomnila sva se, da so korakali po teh krajih pred osemindvajsetimi leti ruski vojaki, ob vročini 40° Celzija po 50 vrst (vrsta ima 60 m več od km) na dan, poslani, da osvobodijo Bolgare izpod turškega jarma. Zavezal se je tedaj ruski car z rumunskim kraljem in po polletnih bojih, ki so divjali od julija 1877. l. do januarja 1878. l., so bili premagani Turki, ki se jih je vdalo v slovitih bojih pri bolgarskem prelazu Šipki in pri vasi Plevni okrog 20.000. In od tedaj je Bolgarija svobodna država.

Bog zna, koliko hrepenečih ruskih src se je oziralo nazaj proti tej smeri, v katero sva korakala midva. Svetili so se gumbi na modrih uniformah ruskih kozakov, žarili so se rdeči naši na njih hlačah, plapolale so zastavice na njih dolgih sulicah. In čili vranci ruskih step so poneli mlade kozaške čete od njih domovine, proč od teh krajev, ki sva se jim približevala midva vedno bolj. Kdo ve, koliko jih je zrla prvič in zadnjič te nižave! Sladko so zaspali v skalnatem balkanskem pogorju — in kdo ve, ali jih ne gledava tudi midva poslednjič? Če naju zagrebe tujina, ostane neizpolnjeno najino hrepenenje, da prineseva svoji domovini pozdrave tujih ljudstev!

Stala sva na močvirnih tleh, ki teče po njih reka Seret, levi pritok Dunava, in ločilo je naju komaj še nekaj ur od Galaca. Pot, po kateri sva stopala, leži komaj nekaj metrov nad morsko gladino. Od daleč pa vidiva v nerazločnih potezah na nizkem holmu vrhove zvonikov galaških cerkvá in strehe visokih palač.

Tla pod nama so nasičena krvi, in mesto, ki se mu bližava, ima za seboj celo zgodovino. Že pred 116. leti so se polastili Rusi — prav v tistih časih, ko je izbruhnila na Francoskem znana revolucija — tega mesta, in od tedaj so divjali neprestani boji po teh krajih. Zmagovali so zdaj Rusi, zdaj zopet Turki. In zgodovinsko znamenit je Galac za nas tudi zaradi tega, ker so se prikazali pred njim leta 1855. — ob času krvave laške vojne — celo avstrijski vojaki in posedli mesto za dobo dveh let.

Dandanes pa je dalo Galac slovo nemirnim vojnim homatijam, in mesto je dobilo popolnoma trgovski značaj. Med 60.000 stanovniki dobiš najrazličnejše narodnosti, med katerimi slove zlasti Grki in Židje zaradi svojega bogastva in posebne trgovske spretnosti. Mesto je sezidano na treh stopnjah, katerih prva se razpenja ob levem bregu Dunava, druga leži pet metrov višje in tretja zopet novih pet metrov.

Da vlada po ulicah največja živahnost, mi ni treba poudarjati še posebej. Znano je, kako živo vrvenje je po trgovskih mestih, zlasti pa še tu, kjer se križa vsa trgovina iz deželá na desnem bregu Dunava, iz Dobrudže, in iz severne Rumunije, nazvane Moldavija. V Galacu je sezidano veliko пристanišče, kamor dospejo lahko celo največje pomorske ladje, ki prevažajo blago po Črnem morju, iz Carigrada in dalje po vsem Jutrovem, po vsem orientu. Dunav je v luki 10—15 metrov globok, in ker nanaša voda vedno dosti blata in peska, ki se seseda v luki, ima rumunska vlada v pristanišču posebne ladje, ki jim je namen, nalagati vase s posebnimi pripravami blato in pesek in ga izvažati naprej proti morju. Da niso te ladje na neprestanem delu, bi bila luka v malo letih zasuta, in globina vode bi znašala komaj kak poldrugi meter, kakor jo je dobiti v najjužnejšem izmed treh rokavov, v katerih se izliva Dunav v morje.

Štirinajst let je, odkar so obdali mesto z močnimi utrdбами, in od tedaj se nahaja v spodnji luki nekaj rumunskega vojnega brodovja, ki ima namen ščititi Dunav.

Drugače pa je Galac, kakor vsa mesta v orientu, precej zanemarjen, in da ne more biti javna varnost posebno vzorna, zato naj navedem dva slučaja.

(Konec.)

Prijatelj mladine.

Prizor iz Prešernovega življenja. Spisal F. G. Hrastničan.

Osebe:

Dr. Prešeren	Janez Trdina	} dijaka
Dr. Chrobat	Pečar	
Prodajalka sadja	Zorinov Francek	

Učenci in dijaki.

Dejanje se vrši leta 1842. v Ljubljani.

Prvi nastop.

(Trg v Ljubljani. Pod drevesom klop. Ob visoki hiši šotor s sadjem. Lep, jasen dan.)

Učenci.

Učenci (prilete trumoma). Halo-o-ó! Halo-o-ó!

Zorinov Francek (bos, stopi na klop). Fantje, le tiho! Če hočete, igraymo se kaj!

Učenci. Vojake, vojake! (Vzdigajo klobuke.)

Zorinov Francek. Dobro, igraymo se vojake! Toda nekaj naj vam še povem! Glejte, da me boste vsi lepo slušali! Karkoli vam porečem, storite,

in videli boste, da ne bo zaman. Torej v vrste! (Vstopijo se v dve vrsti in čakajo povelja.) Tako, sedaj smo urejeni.

Učenci. Urejeni!

Zorinov Francek. Ti, Kamenčakov Mihec, stopi bliže!

Mihec (stopi pred Zorinovega). Kaj pa zapoveduje gospod poveljnik?

Zorinov Francek. Glej, Mihec, poznam te dobro in vem, da si uren!

Mihec. Uren pa, uren!

Zorinov Francek. Dobro! Pojdi torej in poišči kako palico! Napravimo si zastavo!

Mihec. Dobro, pa grem!

Zorinov Francek. Pa kmalu pridi! (Mihec odbeži. Francek proti ostalim.) Fantje! Vsi dobro veste, da brez petja pri nas ni življenja! Mladi smo še in zato se hočemo veseliti, kar se da . . . Ko se vrne Mihec, pa zapojemo, da bo veselje! Pa saj že gre! No, to je prav, Mihec, da si se tako požuril . . . In kako lepo palico si nam prinesel!

Mihec (v eni sapi). Pa sem zato tudi Kamenčakov! (Zravna se ponosno.)

Zorinov Francek. Tako, vidiš, sedaj pa napravimo zastavo! To-le mojo rdečo ruto navežemo, pa bo! (Naveže jo.) Sedaj pa jo vzemi in se postavi tja v prvo vrsto na Tončkovo mesto, on pa naj stopi na tvoje! (Ko se postavi, nadaljuje.) Sedaj pa — levo kreni! Vrsta stopom — stopaj! (Korakajo po trgu in zopet nazaj. Medtem gre večkrat kak človek preko trga, gleda, kupi kaj sadja in zopet odide. To se godi med celo igro.)

Učenci. Hura-a-a! Živio-o-o!

Zorinov Francek. Obstoj! — Lepo pojde. Ko sedaj zopet zapovem korakati, bomo zapeli „V boj!“ Torej — stopom — stopaj! (Korakajo in pojo:)

V boj junaki jezdijo,
oj, junaki čili.
Svojo so mladost in kri
domu posvetili!

Drugi nastop.

(Med petjem prihajata tiho in previdno dr. Prešeren in dr. Chrobat. Prešeren je srednje velik, lep mož, kodravih las, v dolgi suknji, cilinder na glavi; popolnoma obrit. Ko odpojo, stopita bliže.)

Prejšnji. Dr. Prešeren. Dr. Chrobat.

Dr. Prešeren. Tako je lepo, otroci moji!

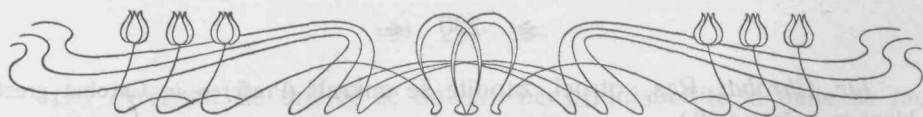
Učenci. O, gospod doktor, gospod doktor! (Vsi beže k njemu.) Dajte nam fig, gospod doktor, dajte nam fig! (Prešeren se smehlja. Nekateri mu stiskajo roke, drugi ga vlačijo za suktnjo.)

Zorinov Francek (stopi na klop). Fantje, pustite g. doktorja in stopite v vrste! Takoj — na-stop! (Kakor bi trenil, stoje zopet v vrstah.)

Dr. Prešeren (k dr. Chrobatu). To so ti fantje, kaj?

Dr. Chrobat. Kaj hočeš! Mladi svet!

Dr. Prešeren (k učencem). Pa še zapojte eno, fantje, midva vas tako rada poslušava.

Vsak začetek je težak.

Dr. Chrobat. Res, otroci, zapojte še enkrat! (Prešeren in Chrobat gresta h klopi in hočeta sestri.)

Zorinov Francek (pobriše klop). Čakajta, gospoda, klop je umazana, naj jo malo pobrišem.

Dr. Prešeren. Hvala lepa, dečko! (Prijazno se smehlja in sede s tovarišem. Nato se postavi Zorinov pred vrsto in zapove:)

Zorinov Francek. Naša dva gospoda bi nas rada slišala peti. Zatorej — levo kreni — stopom — stopaj! (Korakajo in pojo drugo kitico:)

Čuj nas, rodna zemljica,
majka ti edina . . .

(Ko odpojo.) Pozor!

Dr. Prešeren (stopi bliže). Lepo ste peli, otroci, prav lepo! Pa ravnajte se tudi po besedah te pesmi. Bodite vedno zvesti svojemu narodu, ljubite ga z vsem svojim srcem in delujte zanj, kolikor bo kdaj v vaših močeh. Sedaj seveda še ne morete svojemu narodu mnogo koristiti, sedaj ste še premladi za to, a nekaj lahko storite: učite se pridno, da boste mogli kdaj tem bolj, tem vestneje in uspešnejše delovati zanj. Zapomnite si te besede in delajte po njih! Videli boste, da bo prav tako. Vse, karkoli boste kdaj počeli, vse delajte v čast in prospah milega naroda slovenskega! — Ali hočete?

Učenci. Hočemo, hočemo!

Dr. Prešeren. Tako, sedaj pa pojdite z mano, in kupim vam fig in sadja, ker ste tako lepo peli. (Odvede jih k šotoru, kjer kupi tri vence fig ter jih deli med otroke.) Vsak najprej tri. (Deli.) No, sedaj pride še na vsakega ena. (Prodajalki.) Pa še en venec, mati.

Prodajalka. Prosim, prosim, gospod doktor!

Dr. Prešeren. Naj imajo veselje naši mladi.

Prodajalka. Seveda, seveda! Hihih! . . .

Dr. Chrobat. Čakajte, mati, jaz kupim pa nekaj sadja!

Prodajalka. Prosim, prosim. Lepo, lepo. Hihih! . . .

Dr. Chrobat. Pridite, otroci, tu imate hrušk in jabolk! (Deli.)

Otroci. Oh, hvala, gospoda, srčna hvala!

Zorinov Francek. Fantje, zdaj pa zapojmo še eno, v zahvalo zapojmo obema gospodoma!

Učenci. Zapojmo, le zapojmo!

Zorinov Francek. V vrsto! (Stopijo v vrsto.) Tako! Ker smo mladi, pa zapojmo prelepo pesem „Mladi ljudje!“ — Ena, dve, tri-i-i-i! (Ko izgovori „tri“, začne korakati, za njim ostali.)

Učenci (pojo korakoma).

Kdo more kaj mladim ljudem,
ko lica jim zdrava žaré,
ko glasne so njihove pesmi
in jasno je mlado srce.

(Med petjem stojita dr. Prešeren in dr. Chrobat ter pazljivo gledata mlade pevce. Tupatam se nagne dr. Prešeren k dr. Chrobatu in mu nekaj zašepeče. Oba se smehljata. Ko učenci odpojo, se postavijo pred Prešerna in Chrobata ter se jima globoko priklonijo.)

Zorinov Francek. Hvala še enkrat, blagorodna gospoda . . .

Dr. Prešeren. Že dobro, že dobro! Le pridni bodite in učite se radi ter se spominjajte na one besede, ki sem vam jih poprej govoril!

Učenci. Bomo, vedno se bomo spominjali na besede gospoda doktorja Prešerna. (Vtem odkorakajo in pojo zopet „Mlade ljudi“, vedno tišje in tišje, dokler slednjič utihnejo. *Dr. Prešeren* in *dr. Chrobat* poslušata.)

Dr. Prešeren (k *dr. Chrobatu*). Ah, ta zlati čas detinskih let! (Nekaj časa molk.)

Dni mojih lepša polovica kmalo,
mladosti leta, kmalo ste minule!

(*Zopet molk.*) Toda rečem ti, prijatelj, kadar gledam to mlado življenje, kadar vidim te vesele otroške obraze, tedaj pozabim na vso togo in bol, in veselim se z njimi in zopet sem mlad, zopet vesel kakor nekdanj.

Dr. Chrobat. Verjamem, prijatelj, verjamem! (Zasliši se glas zvona.)

Dr. Prešeren. Čuj! (Pogleda na uro.) Aha, to je gimnazijski zvonec. Sedaj pridejo! (Vzame denarnico iz žepa in pogleda vanjo.) Glej, prijatelj! (Pokaže mu prazno denarnico.) Prazna je. Zadnje krajcarje sem izdal poprej za svoje prijateljčke. Nič več nimam. Prosim te, boji tako dober in posodi mi par desetih. Sedaj pridejo gimnazijci . . .

Dr. Chrobat. Čemu me prosiš, prijatelj, le reci, in dam ti, kolikor hočeš. Tu vzemi! (Da mu iz svoje denarnice nekaj denarja.)

Dr. Prešeren. Tako, hvala lepa. O priliki ti že vrnem.

Dr. Chrobat. Ne bodi no! (V tem se že sliši glasno govorjenje in smejanje.)

Dr. Prešeren. Veš kaj! Stopiva malo tu noter v vežo, pa poslušajva, kaj se bodo naši dijaki pomenkovali.

Dr. Chrobat. Pa stopiva! (Gresta v vežo.)

Tretji nastop.

(Dijaki hodijo posamezno in v večjih gručah preko odra in se glasno pogovarjajo. Hodijo precej časa: ti pojejo, oni se pogovarjajo, ti kupujejo pri prodajalki i. t. d.)

Dijaki. *Trdina. Pečar.*

Trdina (drugošolec, prihaja počasnih korakov s svojim tovarišem *Pečarjem*.) Tu-le sediva, *Pečar*! (Kaže na klop.)

Pečar. Dobro, le sediva, pa mi boš še kaj povedal, ker toliko bereš. (Sedeta.)

Trdina. Kaj ti naj povem? (Misli.) Aha, že vem! Glej, tovariš *Ložar* mi je v zadnjem času dal nekaj pesmi, ki jih je zložil naš veliki pesnik *Prešeren*!

Pečar. *Prešeren*? Tega pa poznam!

Trdina (začudeno). Kaj? Poznaš ga, *Pečar*?

Pečar. Kajpada, prav dobro ga poznam, tega norega *Prešerna*.

Trdina. Nor si ti, ne pa *Prešeren*! *Ložar* pravi, da je *Prešeren* najbolj prebrisan, kar je ljudi v *Ljubljani* in na vsem *Kranjskem*. In *Ložar Prešerna* dobro pozna.

Pečar. No, saj jaz ne vem! Sem pač tako slišal. Veš, moja gospodinja mi je pravila.

Trdina. Pa ji ne smeš vsega verjeti! Glej, tako lepih pesmi še nisem čital nikdar kot sedaj.

Pečar. Pa ga ne poznaš?

Trdina. Ne, ne poznam ga, dasi bi ga tako rad!

Pečar. O, jaz ga pa dobro poznam! Prav tu-le, na tej-le klopci mnogokrat sedi on in pa dr. Chrobat, pri katerem Prešeren piše.

Trdina (veselo). Tu-le praviš, da večkrat sedi, tu-le na tej-le klopci?!

Pečar. Da, baš tu sem ga že večkrat videl.

Trdina. Ah, morda pa pride tudi danes sem? Veš kaj, Pečar, počakajva ga!

Pečar. Kakor hočeš, jaz ga že počakam. Prav prijazen mož je. Otrokom ljudske šole kupuje fig in sadja, zato ga pozna vsak otrok!

Trdina. Tako, tako! No, potem bo z nama gotovo tudi prijazen.

Četrty nastop.

(Medtem, ko še Trdina govori, se rahlo odpro vrata nasprotne hiše, in Prešeren nastopi z dr. Chrobatom.)

Prejšnja. Dr. Prešeren. Dr. Chrobat.

Pečar (potegne Trdino za rokav. Tiho). Janez, poglej ga no, ta-le človek s cilindrom tam-le je Prešeren! Oni, ki gre poleg njega, pa je dr. Chrobat!

Trdina. To je Prešeren! (Pazljivo ga gleda.)

Dr. Prešeren (stopa bliže. Trdina in Pečar vstaneta. Trdina ga vedno bolj gleda, Prešeren se nasmehne.) Fant, kaj me tako gledaš kakor bi me hotel kupiti.

Trdina (bojazljivo). Naj mi ne zamerijo, jaz bi jih tako rad poznal . . .

Dr. Prešeren. I, zakaj pa?

Trdina. Zato, ker so zložili že tako lepe pesmi.

Dr. Prešeren. Kakšne pesmi?

Trdina. Nebeško procesijo, Nuno in kanarčka in še več drugih, ki mi jih je dal Ložar, da jih prepisem.

Dr. Prešeren. Ali res? No, povej katero!

Trdina. Ali „Nuno in kanarčka“?

Dr. Prešeren. Le, če hočeš!

Trdina.

Vesela pomlad se zbudila je spet,

moj ptiček, preljubi kanarček.

Ak mika v zeleni te gozdek zletet,

ne branim ti, okno ti hočem odpret!

Dr. Prešeren. Že dosti! Vidim, da si se jo dobro naučil! Kako pa ti je ime?

Trdina. Janez Trdina, gospod doktor!

Dr. Prešeren (kaže na Pečarja). In ta je tvoj tovariš, kaj ne?

Trdina. Da, gospod doktor, moj tovariš Pečar . . .

Dr. Prešeren. Lepo, lepo! Hodita v gimnazijo, kaj ne? — Tako, tako! Le pridno se učita in čitajta razen šolskih knjig tudi druge knjige.

Trdina. O, gospod doktor, saj jih čitava!

Dr. Prešeren. Prav je tako! Pa ne samo nemške, tudi slovenske knjige berita! S tem si bosta pridobila temeljitega znanja slovenskega jezika. Kaj pa v muzej kaj hodita?

Pečar. Sva že bila v njem.

Dr. Prešeren. No, pa le še večkrat pojdiva pogledat vanj. Pa natanko si oglejta vsako stvar in si jo zapomnita, zakaj s tem si lahko mnogo pridobita! (V cerkvi zvoni.) Poldan je že. (Se obrne k dr. Chrobatu.) Midva bova morala iti, kaj prijatelj?

Dr. Chrobat. Čas bo, da!

Dr. Prešeren. (Trdini in Pečarju.) Tako, sedaj me poznata, prijatelja, kaj? No, prav veselilo me je, da se zanimata zame. Le lepo se učita in ravnajta se po mojih besedah. (Seže v žep in da vsakemu nekaj.) Tu pa imata malo denarja in kupita si kako malenkost. Pa z Bogom, prijatelja mlada!

Trdina.

Pečar.

Hvala lepa, gospod doktor! Z Bogom!

(Odideta. Trdina se še večkrat ozre na Prešerna.)

Peti nastop.

Dr. Prešeren in dr. Chrobat.

Dr. Prešeren. Rečem ti, prijatelj, sedaj sem zopet srečen. Vidiš, dokler se bo zanimala domovina za svoje može, pesnike in pisatelje, tako dolgo nam je zagotovljeno — življenje . . .

Dr. Chrobat. Res je to, prijatelj!

Dr. Prešeren. In zato ljubim mladino, ljubim jo zato, ker vem, da s tem ljubim svoj narod! (Zastor pade.)

Poslednje slovo.*)

*Z bridkostnim zdihom dela dan izgine —
noč tiha pride, mama gre k zibelki —
nasmeh na licu, pokoj ji na čeli,
nobene več ne čuti bolečine . . .*

*Umre pa deček, k Bogu na višine
dušico angel dvigne v roki beli.*

*Krilatci slavo zapoje veseli —
spev slajši je od sladke vijoline . . .*

- *Vihar bučeč življenje naše stresa,
val vedno nov ob prsi trudne bije,
zagrinja dni prihodnosti zavesa.*

Odšla ti srečna v spremstvo si Marije . . .

*Krilatci: družba tvoja; dom: nebesa,
odtam tvoj duh nam kakor zvezda sije!*

Fran Žgur.

*) Ta sonet je napisal g. Žgur v spomin svoji petletni nečakinji Elki Troštovi, nadučiteljevi hčerki na Igu, ki je umrla dne 4. pret. mes. V nogo jo je pičil mrčes, in deklici se je zastрупila kri, da je morala tako hitro skleniti mlado svoje življenje.

Deklica na klopci.

Deklica stoji na klopci,
mirno gledajo oči,
resno njeno mlado lice
nekam v želji koprni.

Koliko tod hodi mimo
mož bogatih in žená,
deklici oči so tožne,
nič ne gane ji srca.

Toda kadar se približa
klopci ljuba mamica,
takrat se dekletcu v licu
brž izdolbe jamica.

Smeh se ji v očeh zaziblje,
radost dvigne ji srce,
mamici se okrog vrata
tesno stisnejo roké.

E. Gangl.

Uvela rožica.

Spisal *Borisov.*

I mam mladega prijateljčka, ki sem se seznanil z njim lanske počitnice na Dolenjskem. Prišel sem k njegovim staršem, in tam sva se prvič videla z Venceslavom.

Spominjam se često nanj, na tega ljubeznivega dečka. Takrat je dovršil tri leta, a je bil bolj prebrisan kot marsikateri, ki je hodil k njegovemu očetu prvo leto v šolo.

Nekoč je spravil junake prvega razreda res prav v zadrego.

Tako-le v začetku leta je bilo, ko se je nekoč med odmorom prikazal Venceslav pri šolskih vratih. Po stopnicah je šel prav počasi in glasno, ker je imel ravno nove čreveljčke. — Šolska soba je bila priprta, in Venceslav je slišal iz nje šum.

Otroci so sedeli mirno in se pripravljali za prihodnjo uro; kazali so drug drugemu črke, in po razredu je šumelo: i — u — i — u . . .

Zdaj se prikaže Venceslav pri vratih. Nekateri učenci so že mislili, da pride kdove kako velik gospod — pa je bil Venček, kakor so ga navadno klicali.

„U-u-u-i-a!“ To je bil njegov prvi pozdrav pri šolskih vratih. Otroci v smeh, gospod učitelj, Venčkov oče, pa gre k vratom.

Vrata se malo odpro, in Venček stopi v sobo — seveda s klobučkom na glavi. Moško se vstopi pred klopi in pogleda po šoli. Ej, toliko otrok še ni nikdar videl obenem pred seboj. Gotovo mu je ugajala mnogoštevilna družba, ker je stekel k očetu in rekel glasno: „Jaz tudi v solo hodil!“

Otroci se smejejo, gospod učitelj jih svari. „Seveda, ko boš velik, pa takrat se boš moral odkriti v šoli,“ reče oče. No, Venček pa je bil prebrisan dečko in gotovo je umel očetov migljaj. Zakaj takoj je prijel za svoj širokokrajni klobuček, da bi se odkril. A kaj, ko ni bilo v sobi postelje ali kaj takega, da bi ga del nanjo! Pri vratih je stal košek, kamor so metali otroci papir in druge ničvredne stvari. Venček pa je položil vanj svoj klobuček in še malo ogledaval je, če bi mogel sedeti na košku. Zdel se mu je preneroden in — smuk! — bil je pod šolsko mizo, ki je stala na vzvišenem prostoru.

S tega vzvišenega sedišča je zdaj opazoval učence. Nekaj časa je gledal kakor bi si hotel zapomniti vse obraze, potem je pa začel kakor je slišal časih ven na hodnik: „Pazite! Mici!“ Poklical je svojo sestrico. — „Koliko je tliklat tli?“ Otroci se zasmеjejo, sestrica pa molči. „Nic ne znas“, jo obsodi bratec in pove sam, kakor je slišal župnikovega hlapca: „Tliklat tli je devet, saki mola svojo pet!“ Zdaj pa je bilo preveč smeha, in gospod učitelj je moral Venčka odstraniti, drugače bi bil spravil vso šolo na noge. Celo zaspanci tam v zadnjih klopeh so se zdramili ob Venčkovem pouku.

„Pojdi k mami, Venček!“ Oče ga je odvedel do vrat, potem pa ga je odnesla mama.

Treba je bilo precej opominov, preden so se učenci zopet pomirili. A kmalu so bili spet pazljivi, saj so bili navajeni takih prizorov zjutraj pred šolo, kjer je kraljeval zabavni Venceslav . . .

Spomladi, ko so dozorele rdeče jagode, se je Venčku godilo posebno dobro. Vsako jutro jih je imel vse polno. Prinašali so mu jih otroci, ki so jih spotoma natrgali. Najbolj pa je bil Venček zadovoljen, kadar sta smela s sestrico spremiti popoldanske učence do bližnjega gozdička. Tam je bilo polno jagod, in otroci so jih Venčku tako pridno nabirali, da ni vedel, kam z njimi. Ponujal jih je metuljčkom in čmrljem, ki so letali okrog njega, pa metuljčki so bežali od njega, čmrlji so pa godrnjali, kakor da bi jim ne bila všeč Venčkova radodarnost. Oh, kolikokrat je padel deček, ko je letal z jagodami za metulji!

Ko so otroci povedali Venčku, da metulji in čmrlji srkajo samo med iz cvetja, je ta na večje cvetove del po eno jagodo, češ: „Če pijejo, morajo tudi jesti . . .“

Časih sem vzel Venčka s seboj na izprehod. Držal sem ga za roko, a če se je utrudil, sem ga vzel v naročje. Kadar sta bila njegova roditelja kaj zadržana, da nismo mogli skupaj ven v lepo naravo, tedaj je imel Venček glavno besedo. Poslušal sem ga jako rad in zato sem ga vselej izpraševal o takih stvareh, ki so njega posebno zanimale. O zajčkih, o ptičkih, igračicah, Miklavžu — o teh je vedel cele povesti. In zapeti je znal tako milo in nežno, da ga je moral občudovati vsakdo, ki ga je slišal.

Slušal je na besedo kot vojak na povelje. In zaradi te lepe lastnosti, ki je precej redka med razposajenčki, smo ga ljubili še bolj . . .

Tak je bil Venceslav zunaj na kmetih, v družbi vaških otrok, tam doli na Dolenjskem. V večnolepi narodi so mu potekla prva otroška leta, a žalibog, da se je moral tako kmalu ločiti od nje in oditi s starši v mesto.

* * *

Kmalu po svojem odhodu od prijaznih nadučiteljevih sem zvedel, da se preselijo v mesto, kjer je oče dobil službo. Vabili so me, naj jih o priliki obiščem. Porabil sem prvo priložnost in obiskal sem njihovo stanovanje.

Gredoč po stopnicah v prvo nadstropje, zaslišim s hodnika dva znana glasova. Nedolžno otroško petje, ki mora slednjemu človeku seči v srce, mi ustavi korak. Poslušam:

„Z Bogom, dom, predragi kraj,
dragih mojih dom!

Bog ve, Bog ve, če še kdaj
tebe videl bom.“

Nekaj me je zbolelo pri srcu . . . Kot davni spomini izza otroških let me je ganila ta milootožna pesem o izgubljenem raj, o domu. In zdelo se mi je, da ti dve nedolžni srčeci prebridko čutita, kaj je izgubljeni dom . . .

V hipu sem bil vrhu stopnic. Petje preneha, in pred menoj stojita razočarana — Venček in Mici. V prvem hipu me nista spoznala — videli se nismo nad leto dni. Deklica steče k materi povedat, kdo je prišel, Venček pa se skriva za prva vrata in me opazuje iz svojega skrivališča . . .

Ko je prišla gospa mama, smo se dodobra spoznali. In Venček je bil takoj zopet tako zaupljiv nasproti meni kot nekdanje čase . . .

Z žalostjo sem pa opazil, da na dečkovem ličecu ni več one zdrave rdečice, ki ga je krasila doma, na kmetih. Videti je bil upadel, in ona otroška živahnost je umrla v njem. Iz oči mu ni sijalo več veselje, v njih je bila skrita tiha otožnost. Izpraševal sem po vzrokih, in gospa mi je pripovedovala: „Odkar smo odšli s kmetov, ni otrok nič več tako vesel. Prve dni je vedno prosil: ‚Mama, pojdemo domov! Tukaj ni nič lepo.‘ Še ponoči se je spominjal doma in časih je v sanjah klical imena vaških otrok. Gotovo se mu je sanjalo, da se igra z njimi. Dolgo časa se ni mogel privaditi teh zidov in silil je vedno ven pod milo nebo.

Časih smo šli iz mesta, in takrat je postal zopet ves živ. Samo to mu ni šlo v glavico, da ni nikjer nobenega onih vaških otrok, ki se je z njimi časih igral. Tako se mi smili ubožček, da bi šla najrajša z njim nazaj na kmete, ko bi bilo mogoče . . .“

Smilil se je tudi meni siromaček, ki si je tako želel svojih mladih znancev, ki jih je komaj spoznal, pa se je moral že ločiti od njih. In spoznal sem, da se že v najnežnejših letih sklepajo najtrdnjše vezi iskrenega prijateljstva, ki ne umrjejo do groba . . .

Na vprašanje, kdo je otroka naučil tako lepo peti pesem o slovesu od doma, mi je povedala gospa, da ona.

„Ko smo se poslavljali od znancev in prijateljev,“ je govorila gospa, „smo zapeli v slovo tudi to pesem. Ne vem, ali otrok tudi tako bridko čuti, kako težko je iti od svojcev, da hoče dati duška svojim čutilom v pesmi. Vsaj meni se zdi, da. Takoj me je Mici prosila, naj jo naučim to lepo pesem. Sicer je slišala že mnogo lepših napevov, a rekla je, da ji nobena pesem tako ne ugaja. Komaj jo je znala Mici, je že hodil Venček okrog mene in prosil: Mama, tudi mene naučite „Bogom dom, pledlagi klaj“.

Naučila sem tudi njega. Sedaj pa vedno prepevata to pesem. Posebno prve dni sta jo pela kar naprej, a ne tako veselo, kot pojejo otroci vse pesmi, ampak otožno kakor bi čutila pomen besedila . . .“

Tako je govorila gospa, in njeno oko se je orosilo, ko je objela svojega ljubljjenčka. Tudi meni je bilo težko, ko sem zrl pred seboj nežni cvet, ki so ga presadili iz domače zemlje v tujino. Zdel se mi je kot uvela rožica, ki hira v tujini, kjer ni tako blažilnih sapic in oživljajočega solnca kot doma.

Danes pa sem prejel od nadučiteljevih pismo, v katerem mi sporočajo, da je Venček bolj vesel in zadovoljen. Privadil se je malo mesta in novih tovarišev, vendar pesem o domu mu še vedno živi v srcu.

Sporočajo mi, da jo še vedno prepeva in se spominja domačih krajev, kjer mu je tekla zibel.

Žal bi mi bilo, ljubi Venceslavček, da bi postal v tujini enak roži, ki jo presade v tujo prst, da bi ovenel . . . Toda sedaj sem prepričan, da okrevaš tudi ti, saj so šli s teboj tudi tvoja sestra in tvoji starši, ki te ogrevajo z žarom vroče ljubezni . . .

Spomin.

*Ptička k meni priletela
je od severnih strani
in lepo mi je zapela
pesem iz nekdanjih dni:*

*»Ej, poznam te, ko si hodil
v vaško šolo še doma;
časih videl v trdi zimi
komaj si se iz snega . . .*

*Kruhka metal si nam ptičkam,
ko je vladal mraz in glad;
večkrat se še zdaj hvaležno
spomnim nate od takrat.*

*Videla sem te že v gozdu,
ko nabiral si mahú;
peval, vriskal si veselo
v zimskem gozdu: Fuhuhu!*

*Bratci tvoji in sestrice
dnes za mahom se poté
in o tebi, ki v tujini
daljni bivaš, govore . . .*

*Aj, že vidim v duhu bratce:
Faslice v kot stavijo;
atej, mamica in dedek
pa povesti pravijo . . .**

Borison.

U zlatem jutru.

*Mo temna noč izginja
in zlato jutro ustaja,
tam izza gor zelenih
rumeno solnce uzhaja.*

*Po drevju srebrolistem
nam ptice zažgolijo,
ki v pesmih se veselih
živiljenja radostijo.*

*Visoko na planini
pastir brezskrbno peva,
da pesemca vesela
od bližnjih gor odmeva.*

*Veselje nas obhaja,
ko v ljubki nam radosti
vse kliče z glasom zvončim:
Radujte se mladosti!*

Branko Brankovič.

Diha sapica večerna . . .

*Diha sapica večerna
črez zeleno morsko plan;
zažarela je v škrlatu
daljna vsa večerna stran.*

*Lahno na čolničkih malih
ribiči v pristan hité;
žalostne popevke skozi
mrak večerni se glasé.*

*O zeleni morski dalji,
o valovih mi pojó,
o brezkončni domovini,
ki jo ljubijo tako . . .*

*Plava, plava lahna pesem,
plava meni do srca
in o daljni domovini
mi nalahno šepeta . . .*

Borison.

Besedna uganka.

Priobčil *Fr. Rojec.*

Hitrejša je kot glas,
hitrejša kakor strela;
v človeku oživela,
iz njega vsaki čas
na vse strani mu šviga.
Do nébesnih višin,
kjer zvezde noč prižiga,
mu šine iz nižin,
v tem hipu pa spet vrne
se lahka na zemljo
in v globočine črne
pogrezne se brzó.
Na potih teh nobena
je moč ne zdrži,
in sredi se plamena

brez škode pomudi.
Ko pa se v brzem teku
povrne spet k človeku,
razum mu razsvetli
ter poživi moči,
da zapričenja dela,
ki bodo vekomaj
med narodi slovela.
In vse, kar človek kdaj
ustvari z umom, v trudi,
le v nji ima izvor,
in njo bo moral tudi
v pomoč pozvati, kdor
rešaval bo
uganko to.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Poprova rastlina.

Crni in beli poper dobivajo iz posušenega zrnja neke rastline pritlikavke, ki jo sade v Indiji in tudi drugod. Ta rastlina mora biti privezana h kolu, da se spenja kvišku. Roditi pričinja že v tretjem letu ter daje sad 10 let. Največ sadu ima od 7. do 10. leta. Poprovo drevo rodi obilo sadu, ki je podoben po barvi in velikosti borovnicam. Ob drevju visi sad v podobi klasja. Sad suše na solncu. Posušen počrni in se zgrbi. Tak prihaja v trgovino kot črni poper. Beli poper pa dobivajo, da postavljajo črni poper v vodo in mu olupijo vnanjo črno kožico.

Koliko stane bitka.

V rusko-japonski vojski je bila ena najljutejših bitk pri Liaojangu. Bitke se je

udeležilo 125.000 Rusov in 150.000 Japoncev. Ker se niso mogli vsi vojaki bojevati obenem, smemo računati, da je bilo v boju 60.000 Rusov in 80.000 Japoncev, ki so se bojevali 60 ur. Vsak vojak je porabil 1200 patron, torej skupaj 160 milijonov, kar je stalo 8 milijonov kron. V bitki so rabili tristo topov, iz katerih so izstrelili 4 in pol milijona krogel (granat), ki so stale po 8 kron, torej skupaj 36 milijonov kron. V tej vsoti niso vštetí stroški za popravo pušk in topov. Vsak japonski poljski top stane okrog 8000 kron. Veliki topovi pa, ki branijo Port Artur, veljajo po 800.000 kron in vsak strel iz takega topa stane 100 kron. Za bojno orožje in za streljivo so izdali Japonci 240 milijonov kron. Rusi pa dvakrat toliko — skupaj z Japonci torej 720 milijonov kron. — Sedaj je med obema sovražnima narodoma sklenjen mir. Ruskih vojakov je padlo nad 200.000, na

Japonskem pa imajo Rusi še vedno 70.000 ujetnikov. Japonci niso izdali o svojih izgubah nobenega poročila. Vendar vemo, da so tudi Japonci izgubili ogromno število vojakov. Sedaj bo mir. Tako je končana ena najstrašnejših in najgrozovitejših vojsk, kar jih pozna svetovna zgodovina.

Bogastvo v Avstraliji.

Pravo bogastvo v Avstraliji niso zlati rudniki in žitno polje ob obrežjih, ampak sto milijonov ovac, ki jih rede tamkaj. Volna teh ovac zadošča danes petemu delu vse svetovne potrebe.

Koliko knjig tiskajo na svetu.

Na zborovanju nemških knjižarjev v Lipskem so poročali, da natisnejo na svetu vsako leto 120.000 raznih del in 60.000 časopisov.

Brzobjavke.

Na vsem svetu odpošljejo vsak dan približno en milijon brzobjavk.

Konjske podkve.

V preteklem letu so prodali v severno-ameriških Združenih državah 160 milijonov konjskih podkve.

Krastača.

Krastača je silno požrešna žival. Zre neprestano noč in dan in použije v 24 urah veliko množico žuželk. Zato je krastača jako koristna žival.

Sova.

Sova je ptica, katere pogled se nam zdi jako resen. Njene oči so namreč popolnoma nepremakljive. Ako hoče sova upreti pogled z enega predmeta na drug predmet, mora obrniti tudi glavo. In to je, kar ji daje tako čestitljiv in resen izraz.

Ženski klobuki.

Na leto ujamejo in ubijejo tri milijone ptic — pevk, da z njihovim perjem okrase ženske klobuke. Kolika škoda!

Izdelovanje užigalic.

Za izdelovanje užigalic so izumili nov stroj, ki teče tako urno, da izdelajo z njim v 10 urah 50.000 škatlic užigalic.

Jeza in prepir.

Po jezi in prepiru ne jej takoj in ne pij upijanljivih pijač! Pomirovalno vpliva na človeka sodavica in limonada.

Morska trava.

Morsko travo jedo Kitajci in Japonci tako, kakor jemo mi kislo zelje.

Kitajski nebopis.

Kitajci so jako umen narod. Smodnik in papir so spoznali mnogo prej nego Evropejci. Že 600 let pred Kristusovim rojstvom so napisali tudi nebopis, ki ga hranijo sedaj v Parizu. 1460 zvezd je tamkaj tako oznamenovanih, kakor jih oznamujejo dandanes učenjaki.

Draga knjiga.

Pred kratkim so prodajali v Londonu dragocene knjige. Največ zanimanja je zbujala knjiga, ki je bila tiskana s prvimi iznajdenimi črkami leta 1459. Knjiga obsega 136 pergamentnih listov z velikimi barvastimi začetnimi črkami. Knjigo je kupil neki bogataš za 96.000 K.

Rudniki in delavci.

Vseh rudniških delavcev je 4 in pol milijona, od teh jih dela polovica v premogokopih. Največ delavcev ima Angleška, in sicer pol milijona; potem pride Nemčija in severoameriške Združene države, ki imata po četrto milijona delavcev. Na Francoskem je 165.000, v Belgiji 135.000, v Avstriji 123.000 in v Indiji 100.000 delavcev. Razen v Avstriji ne delajo ženske nikjer več; no, tudi v Avstriji se je število delavk v rudokopih zmanjšalo. Za premogom izkopljejo največ železne rude, in sicer v prvi vrsti v Združenih državah, potem v Nemčiji in Angliji. Anglija pridobi več kot polovico vsega zlata na svetu.

Rešitev zastavice v podobah v deveti številki.

Nada je lepo ime.

Prav so jo rešili: Leopoldina, Sanda in Vida Samsa v II. Bistrici; Roman Vene, učenec v II. Bistrici; Milena Flis, učenka III. razreda v Škofji Loki; Vera Flis, učenka IV. razreda na Vrhniki. — Besedno nalogo iz rudništva v osmi številki so še prav rešili: Zdenka Pirc, Metod Pirc, Boris Pirc, Lev Šavnik, učenka in učenci v Kranju; Halka Pirc, Dušan Pirc in Renata Šavnik v Kranju.